

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	5
Hoe coach ik mijn klas?	15
DEEL 1	
Hoe word ik didactisch competent?	17
HOOFDSTUK 1 WAT IS GOED ONDERWIJS?	19
HOOFDSTUK 2 OP ZOEK NAAR COMPETENTIES	23
2.1 Nadelen van competentielijsten	24
2.2 Voordelen van competentielijsten	25
2.3 Drie kerncompetenties	26
2.3.1 Vakinhoudelijk en didactisch competent zijn	26
2.3.2 Pedagogisch competent zijn	26
2.3.3 Reflectiecompetent zijn	27
2.4 Blijven werken aan je eigen ontwikkeling	30
2.5 Ken jezelf: het kernkwadrant van Ofman	31
HOOFDSTUK 3 LEERKRACHTEN EN VERNIEUWINGEN	35
3.1 Leerkrachten willen wel veranderen maar niet veranderd worden	35
3.1.1 De fase van ik-betrokkenheid of zelfbetrokkenheid	35
3.1.2 De fase van taakbetrokkenheid	36
3.1.3 De fase van betrokkenheid op de ander	36
3.1.4 De fase van adoptie of initiatie	36
3.1.5 De fase van de implementatie	36
3.1.6 De fase van de institutionalisering of incorporatie	37

- 3.2 Wanneer hebben vernieuwingen kans op een succesvolle implementatie? 38
- 3.3 Opbrengstgericht werken 39

HOOFDSTUK 4 TALENTEN EN TALENTONTWIKKELING 43

- 4.1 Wat zijn talenten en hoe kun je talenten herkennen? 43
- 4.2 Een meervoudige blik op talenten 44
- 4.3 De talentenarchipel 45
- 4.4 Als talent en passie elkaar ontmoeten... 46
- 4.5 Om talent te ontwikkelen moet je veel oefenen 46
- 4.6 Het belang van de mindset voor talentontwikkeling 47
- 4.7 Resultaatverwachtingen 49

HOOFDSTUK 5 BEHOEFTE VAN LEERLINGEN 51

- 5.1 Leerlingen hebben behoefte aan relatie, competentie en autonomie 51
- 5.2 Leerlingen hebben vooral heel persoonlijke, momentane behoeften 52
- 5.3 Behoeften kunnen ook uitgelokt worden 53
- 5.4 Leren is niet altijd leuk en soms zelfs lastig 54

HOOFDSTUK 6 DE DIDACTISCHE GEREEDSCHAPSKIST 57

- 6.1 Didactische principes 58
- 6.2 Ontwikkelingsbevorderend onderwijzen en leren 58
 - 6.2.1 Niet passief accepteren, maar actief ontwikkelen 59
 - 6.2.2 De zone van de naaste ontwikkeling 59
 - 6.2.3 Jezelf overbodig maken door *scaffolding* 61
 - 6.2.4 Ontwikkelingsbevorderend coachen 62
 - 6.2.5 Voorbeelden van ondersteuners (*scaffolds*) 63
 - 6.2.6 De vier stappen van ontwikkelingsbevorderend coachen 64
 - 6.2.7 Goed onderwijzen is niet de hele tijd individueel onderwijzen 64
- 6.3 Verwachtingen en voorspellingen 65
- 6.4 Effectieve instructie 67
 - 6.4.1 Zes instructiefasen 67
- 6.5 Het activerende directe instructiemodel 68
- 6.6 Effectief vragen stellen 71
 - 6.6.1 Taxonomie van Bloom 72
- 6.7 Omgaan met verschillen 74
 - 6.7.1 Welke verschillen? 74
 - 6.7.2 Bezorgd om goede zorg 75
 - 6.7.3 Krachtlijnen van een nieuwe visie op zorg 77

6.74	Zorgzaam omgaan met verschillen door preventie en remediëring	80
6.75	STICORDI-maatregelen	82
6.76	Het didactisch model Zorgzame School van Lambrechts	83
6.77	Vooraf onderwijzen	84
6.78	Planmatig handelen is een must	91
6.79	Het proces van handelingsplanning	92
6.710	Op zoek naar een individueel handelingsplan	92
6.711	Omgaan met cultuurverschillen	96
6.712	Niet elk gedrag is cultureel bepaald	96
6.713	Grofmazige en fijnmazige culturen	97
6.714	Interculturele verschillen overbruggen	99
6.8	Zelfstandig werken en leren	100
6.8.1	Waarom zelfstandig werken en leren?	101
6.8.2	Begripsverwarring	101
6.8.3	Voorwaarden voor meer zelfstandig leren	103
6.8.4	Werken met uitgestelde aandacht	104
6.8.5	Contractwerk en werken met taken	106
6.8.6	Hoekenwerk	107
6.8.7	Projectwerk	109
6.8.8	Grote verschillen tussen leerlingen	112
6.8.9	De elektronische leeromgeving en de ICT-geletterdheid	113
6.8.10	De Googlificatie van de kennis	113
6.8.11	Gebruik van webquests/webkwesties	115

DEEL 2

Hoe verbeter ik mijn communicatie? 117

HOOFDSTUK 1 COMMUNICEREN OVER ONZE COMMUNICATIE 119

1.1	Wat houdt goed communiceren in?	120
1.2	Inhoudsaspect en betrekkingaspect	120
1.3	Op zoek naar een communicatiedidactiek	121

HOOFDSTUK 2 EEN SYSTEEMKIJK OP COMMUNICATIE 123

2.1	Je kunt niet NIET communiceren. Besef dat!	123
2.2	Binnenkant, buitenkant en overkant	123
2.3	Dé werkelijkheid bestaat niet, maar is een ordening	125
2.4	Verschillen in interpunctie leiden ook tot verschillen in attributie	126

2.5	Een toepassing op ordeproblemen	128
2.6	Communicatie is niet rechtlijnig, maar circulair	129
2.7	Als men communiceert met elkaar, is dat altijd in een bepaalde context	131

HOOFDSTUK 3 LUISTEREN MET VIER OREN: HET COMMUNICATIEKWADRANT VAN SCHULZ VON THUN **133**

3.1	Vierzijdig luisteren	133
3.2	Een uitgewerkt voorbeeld uit de lagere school	134
3.3	Spreker en luisteraar: telkens vier aspecten	137
3.4	Twee dimensies in het relationele aspect	137
3.5	Implicaties voor de klassenpraktijk	139
3.6	Jakkhalstaal en giraffentaal	140

HOOFDSTUK 4 FEEDBACK OF DE KRACHT VAN HET WEERWOORD **145**

4.1	Feedback is alomtegenwoordig	145
4.2	Positieve, negatieve en anticiperende feedback	147
4.3	Het relationele aspect van feedback	147
4.4	Effectieve feedback	148
4.5	Het Johari-venster	149
4.6	Enkele aandachtspunten voor een effectievere feedback	151
4.7	Leerlingen helpen om feedback te geven	153

HOOFDSTUK 5 COMMUNICATIE MET OUDERS **155**

5.1	De zes stappen van een slechtnieuwsgesprek	156
5.2	'Jij mag niks negatiefs zeggen over mijn moeder, ik mag dat wel'	158
5.3	Loyaliteitsconflicten horen bij het leven van elke dag	159

DEEL 3

Hoe ga ik om met probleemgedrag en conflicten? 161

HOOFDSTUK 1 PREVENTIE VAN PROBLEMEN DOOR EEN GOED KLASSENMANAGEMENT **163**

1.1	Wat is klassenmanagement?	163
1.2	Vier aandachtsvelden	164

1.2.1	Preventie van probleemsituaties	164
1.2.2	Didactische vaardigheden	166
1.2.3	Regels en afspraken	169
1.2.4	De inrichting van de klas	172

HOOFDSTUK 2 PROBLEEMGEDRAG 175

2.1	Wat noemen we probleemgedrag?	175
2.2	Hoe vaak komt het voor?	177
2.3	Gedragsproblemen en gedragsstoornissen	177
2.4	Wat veroorzaakt probleemgedrag?	178
2.5	Probleemgedrag begrijpen vanuit het recente hersenonderzoek	180
2.6	De jeugd van tegenwoordig	180
2.7	Hoe probleemgedrag aanpakken?	181
2.8	Belonen en straffen	183
2.9	Oppassen voor te veel kritiek en straf	185
2.10	Niet overdrijven met belonen	187
2.11	Preventie bij extreem agressief gedrag	187
2.12	Cyberpesten: een nieuw soort probleemgedrag	187

HOOFDSTUK 3 LEREN OMGAAN MET CONFLICTEN 189

3.1	Conflicten zijn onvermijdelijk	189
3.2	Vele soorten conflicten	190
3.3	Van conflicten kun je leren	191
3.4	Het probleem aanpakken en niet de persoon	192
3.5	Praten, niet vechten	192
3.6	Conflicten oplossen in zes stappen	193
3.7	Leerlingen lossen hun conflicten zelf op	195
3.8	Een conflicthoek	197
3.9	De Vreedzame School	197

Nawoord 201

Geraadpleegde literatuur 203